

Identification and Ranking of Factors Affecting the Resilience of Entrepreneurial Behavior at Alborz Technical and Vocational University

Ali Abdi Jamayran¹, Manouchehr Niknam^{2*}, Hassan Rangriz³

¹PhD Student, Department of Management, Islamic Azad University, Qazvin Branch, Qazvin, Iran.

²PhD, Department of Management, Faculty of Ghazali, Nonprofit University, Qazvin, Iran.

³PhD, Department of Human Resources Management, Faculty of Management, University of Kharazmi, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

Article Type:

Original Research

Received: 04.20.2023

Revised: 05.21.2023

Accepted: 06.11.2023

Keyword:

Entrepreneurship
Academic Entrepreneurship
Entrepreneurial Behavior
Resilience
Technical and Professional
University

*Corresponding Author:

Manouchehr Niknam

Email: info@ghazali.ac.ir

ABSTRACT

The present research was carried out with the aim of identifying and ranking the factors affecting the resilience of entrepreneurial behavior in the university. This research was conducted with the help of quantitative and survey methods. The necessary data was collected using a questionnaire from a pair of students who graduated from the Technical and Vocational University of Alborz Province, who were current entrepreneurs, and based on the inquiry and investigation of the researcher, they numbered approximately 30 participants. The measurement tool was adapted by experts based on their views. The fuzzy network analysis process was used to analyze and prioritize the results. Various indicators supported the validity of the components identified in the research. In data analysis, statistical software (SPSS) and prioritization were used, and based on the rule of statistical software, decisions about the results were made and analyzed. The results of the research showed that people who adapted to the environment faster showed a higher level of entrepreneurial orientation. The research findings section was analyzed with descriptive and inferential indicators. The results showed that the factors affecting the resilience of entrepreneurial behavior in the university included development factors ranked first with a weight of 0.4686, environmental inhibitors ranked second with a weight of 0.206, environmental stimuli ranked third with a weight of 0.189, and limiting factors ranked fourth with a weight of 0.1365. This research took a comprehensive look at the resilience of entrepreneurial behavior and, considering the situation of the country and the organization, presented the factors affecting the resilience of entrepreneurial behavior in the university.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Knowledge and technology are the two main factors of creating wealth, ability and knowledge of countries and are considered powerful tools in national development. Therefore, the mission of the university, as the most thoughtful institution responsible for the realization of national development goals, requires it to dynamize its elements in accordance with the development plans, and this is only possible through university entrepreneurship. One of the roles and effects of the university on the surrounding environment is crystallized in the form of university entrepreneurship, which is obtained from the university's attention to the needs of the society and the relationship with the two poles of government and industry. If the higher education system has the ability to respond to the needs of society and students, while solving its past problems and issues, it will have the ability to deal with new issues and by applying new policies and solutions, it will remain efficient and up-to-date at the national and international level. The future success of universities depends on their ability to respond to global changes. Therefore, in order to recognize and meet the needs of the future, it is necessary for the leaders and policy makers of the universities to make deep and extensive changes in their missions and goals and to manage the university with completely new and different ways from the past so that the survival and growth of the universities is possible. It is mostly accepted that the reason for universities' need for academic entrepreneurship, development and internationalization is the effect of political, economic and social changes in the world following the phenomenon of globalization of economy and society. Globalization and internationalization in today's world has become one of the important prerequisites for the survival, growth and competitiveness of entrepreneurial companies. Therefore, today, international entrepreneurship and exploitation of resources and opportunities will be very effective in exploiting opportunities and growth of companies. Establishing a relationship between the university and the industry and formulating and implementing policies for effective and meaningful cooperation, particularly in the international field, is important, and the effective interaction between the university, companies, and the government is the key to improving the conditions of innovation in the knowledge-based society. The rapid developments and changes of the international community, and the change of the national economy to the global economy, require different solutions to provide the possibility of economic growth and development in society.

Methodology

The present research was carried out with the aid of the quantitative method to identify and rank the factors affecting the resilience of entrepreneurial behavior in the university. The statistical population of this research included students who graduated from Alborz Technical University and were entrepreneurs at time of research, and based on the inquiry and investigation of the researcher, totaled 30. A questionnaire was distributed among them. In multi-criteria decisions, the judgments of experts are the evaluation criteria. The number of experts in the field of research is not so large that one can choose from among

them. Therefore, the number of the community was considered equal to the number of participants. The method of network analysis process was used for data analysis.

Results and discussion

The analysis of the findings was conducted with the aid of descriptive and inferential statistics. Descriptive analysis to express individual and demographic characteristics and research variables and inferential analysis to extract the main components and their relationship with the main factor were presented. The results showed that the factors affecting the resilience of entrepreneurial behavior in the university are: environmental drivers, development factors, environmental inhibitors and limiting factors. Based on the results, development factors ranked first with a weight of 0.4686, followed by environmental inhibitors with a weight of 0.206, environmental stimulants with a weight of 0.189, and limiting factors with a weight of 0.1365 in the order mentioned. According to previous discussions and based on the research findings, future researchers are recommended to conduct this research in other universities with other dimensions. Some environmental variables (such as economic, cultural conditions, etc.) should be considered in the research.

Conclusion

Based on the opinions of experts in the field of entrepreneurship and analysis of the main phenomenon, the resilience of entrepreneurial behavior in the university was found to have four dimensions: environmental drivers, development factors, environmental barriers and limiting factors. From the perspective of the studied people, the development factors included entrepreneurial mentality, entrepreneurial awareness, entrepreneurial framework, use of changes and research and development, capacity and potential of response, tolerance of ambiguity and the culture of using ideas. The tendency to develop entrepreneurship is a combination of resource dynamism, uniqueness and cooperation, and using such resources is difficult for university graduates, and only people who are flexible in accessing resources can use them and successfully deal with the changing environment and coordinate themselves. The support structure allows access and use of resources without owning them, and such a structure is particularly important for the resilience and expansion of the activity. Furthermore, governments can play an important role by providing investment guarantees to entrepreneurs to encourage them to test a new type of economic activity, and the government's policy to promote entrepreneurship should reduce uncertainty and transaction costs. Strategic orientation in entrepreneurship focuses on understanding market opportunities. Such an orientation helps the university to create an environment that can better use new knowledge and information.

Acknowledgements

The authors sincerely thank all those who helped in conducting this research.

شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان البرز

علی عبدی جمایران^۱، منوچهر نیکنام^{۲*}، حسن رنگریز^۳

- ۱- دانشجوی دکتری، گروه مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قزوین، قزوین، ایران.
- ۲- دکتری، گروه مدیریت، دانشکده غزالی، دانشگاه غیرانتفاعی، قزوین، ایران.
- ۳- دکتری، گروه مدیریت منابع انسانی، دانشکده مدیریت، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۱/۳۱

بازنگری مقاله: ۱۴۰۲/۰۲/۳۱

پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۳/۲۱

کلید واژگان:

کارآفرینی
کارآفرینی دانشگاهی
رفتار کارآفرینانه
تاب‌آوری
دانشگاه فنی و حرفه‌ای

*نویسنده مسئول: منوچهر نیکنام

پست الکترونیکی:

info@Ghazali.ac.ir

این پژوهش با هدف شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه به انجام رسیده است. این تحقیق از نوع کاربردی و با کمک روش کمی و پیمایشی انجام گرفته است. اطلاعات لازم با استفاده از پرسش‌نامه زوجی از فارغ‌التحصیلان دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان البرز که در حال حاضر کارآفرین هستند و براساس استعلام و بررسی، تعداد آنها حدوداً ۳۰ نفر می‌باشد، گردآوری شده است. ابزار سنجش از طریق خبرگان و دیدگاه آنان اقتباس شده است. برای تجزیه و تحلیل و اولویت‌بندی شواهد از فرایند تحلیل شبکه‌ای فازی استفاده شده است. شاخص‌های مختلف از اعتبار و روایی مؤلفه‌های شناسایی‌شده در پژوهش پشتیبانی کرده است. در تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای آماری (SPSS) و اولویت‌بندی استفاده شده و براساس قاعده نرم‌افزارهای آماری در مورد نتایج، تصمیم‌گیری و تحلیل شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد افرادی که سریع‌تر با محیط هماهنگ می‌شوند، سطح بالاتری از گرایش کارآفرینی را نشان می‌دهند. بخش یافته‌های پژوهش با شاخص‌های توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شده است. نتایج نشان داد که عوامل مؤثر بر تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه عبارتند از: عوامل توسعه‌دهنده با وزن ۰.۴۶۸۶، رتبه اول، بازدارنده‌های محیطی با وزن ۰.۲۰۶، رتبه دوم، محرک‌های محیطی با وزن ۰.۱۸۹، رتبه سوم و محدودکننده با وزن ۰.۱۳۶۵، رتبه چهارم. این پژوهش به تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه، نگاهی جامع داشته و با توجه به موقعیت کشور و سازمان، عوامل مؤثر بر تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه را ارائه کرده است.

مقدمه

دانش و فناوری دو عامل اساسی ایجاد ثروت، توانایی و دانایی کشورها به‌شمار می‌آید و وسیله‌ای قدرتمند در توسعه ملی تلقی می‌شود. از این رو رسالت دانشگاه به‌عنوان متفکرترین نهاد مسئول در قبال تحقق آرمان‌های توسعه ملی، ایجاد می‌کند تا به پویاسازی ارکان خود در انطباق با برنامه‌های توسعه بپردازد و این امر جز از طریق کارآفرینی دانشگاهی میسر نمی‌شود. یکی از نقش‌ها و تأثیرات دانشگاه بر محیط پیرامون در قالب کارآفرینی دانشگاهی تبلور یافته است که از توجه دانشگاه به نیازهای جامعه و ارتباط با دو قطب دولت و صنعت حاصل شده است (حسینی و همکاران، ۲۰۲۲). تحقیقات انجام‌شده در محیط‌های دانشگاهی عموماً سعی بر آن دارند تا ایده‌هایی را که در آن دانش توسعه‌یافته از طریق برنامه‌های تحقیقاتی دانشگاه می‌تواند برای کاربردهای تجاری و تولید درآمد استفاده شود از طریق تلاش‌های کارآفرینانه به بلوغ برسانند (سلام‌زاده و همکاران، ۲۰۲۲). در نتیجه می‌توان گفت که یکی از پیشنهادها برای بهره‌ورتر کردن و شتاب دادن به مسیر توسعه کارآفرینی در کشور توجه به توسعه کارآفرینی دانشگاهی است. زیرا که شرکت‌های دانش‌بنیان که نتایج تحقیقات علمی را تجاری‌سازی می‌کنند دارای توانمندی بسیاری برای توسعه اشتغال و ایجاد ارزش افزوده هستند. همچنین باعث به‌کارگیری نتایج تحقیقات در وادی صنعت می‌شود که این امر موجب پویایی در عرصه پژوهش خواهد بود (حسینی و همکاران، ۲۰۲۲). بطور خاص، در ایران از طریق دانشگاه فنی و حرفه‌ای نه تنها تربیت نیروی انسانی ماهر برای اشتغال تربیت می‌شود بلکه تربیت نیروی انسانی مستقل برای ایجاد خوداشتغالی و عدم وابستگی شغلی را نیز تربیت و سیاستگذاری می‌کنند (ترکیان، ۲۰۲۲). کارآفرینی دانشگاهی و تجاری‌سازی دانش به‌عنوان پلی میان کارآفرینی و انتقال فناوری در یک محیط دانشگاهی در نظر گرفته می‌شود (الماسی فرد و همکاران، ۲۰۲۱). اما عامل اصلی مهم برای ادامه کارآفرینی، تاب‌آوری است. همان‌طور که پیش‌تر نیز اشاره شد تاب‌آوری کارآفرینانه شامل مواردی چون توانایی کارآفرین برای مقابله با بی‌ثباتی و تغییر در محیط کسب و کار، توانایی کارآفرین در حفظ سلامت و انرژی مثبت با وجود فشارهای کسب و کار، توانایی کارآفرین برای گریز از عقب‌ماندگی‌ها و سختی‌های شخصی و کسب و کار، غلبه بر مشکلات اقتصادی، خلق شی جدید مدیریت کسب و کار در صورت نامناسب بودن شیوه‌های قبل است. بنابراین تاب‌آوری به فرد کارآفرین کمک می‌کند که محیط کسب و کار ناپایدار و متغیر را مدیریت کند.

در ارتباط دو سازه تاب‌آوری و کارآفرینی، پژوهش‌هایی انجام گرفته است. نقش تاب‌آوری در استراتژی‌های کارآفرینانه، توسعه موفقیت‌آمیز جامعه و سازمان‌های نوآور تأثیر تاب‌آوری در تحمل استرس و فشار در صنعت معاملات تجاری نقش تاب‌آوری در بروز هیجان‌های مثبت در مواجهه با شرایط نامطمئن و توانایی کنار آمدن با موقعیت‌های سخت از جمله تحقیقات در این زمینه بوده است. بنابراین، با توجه به ویژگی‌های شخصیتی به‌عنوان سازه اصلی در کارآفرینی فرد و با توجه به تاب‌آوری به‌عنوان یک فرایند برای غلبه بر عوامل محیطی و شرایط مخاطره، می‌توان به اهمیت نقش تلفیقی هر دو سازه فوق بر کارآفرینی پی برد زیرا کارآفرینان کسانی هستند که هرگونه مخاطره‌ای را در تأسیس و راه‌اندازی کسب و کار خود می‌پذیرند. حال، چنانچه نظام آموزش عالی از توانایی پاسخگویی به نیازهای جامعه و دانشجو برخوردار باشند، ضمن حل مشکلات و مسائل گذشته خود توانایی برخورد با مسائل جدید را داشته و با اعمال سیاست‌ها و راهکارهای نو همچنان کارآمد و به‌روز در سطح ملی و بین‌المللی خواهند ماند. موفقیت آینده دانشگاه‌ها وابسته به توان پاسخگویی آن‌ها در مقابل تغییر و تحولات جهانی است. لذا به‌منظور شناخت و تأمین نیازهای آینده لازم است تا رهبران و سیاست‌گذاران دانشگاه‌ها تغییرات عمیق و وسیعی در رسالت‌ها و اهداف خود ایجاد کنند و دانشگاه را با شیوه‌های کاملاً نو و متفاوت از گذشته اداره کنند تا امکان بقا و رشد دانشگاه‌ها مقدور گردد. عمدتاً این مسئله پذیرفته شده است که دلیل نیاز دانشگاه‌ها به کارآفرینی دانشگاهی، توسعه و پذیرش تأثیر تغییرات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در جهان به دنبال پدیده جهانی شدن اقتصاد و جامعه است. جهانی‌سازی و بین‌المللی شدن در دنیای امروز به یکی از پیش‌نیازهای مهم در بقا، رشد و رقابت‌پذیری شرکت‌های کارآفرینانه تبدیل گشته است. لذا امروزه کارآفرینی دانشگاهی و بهره‌برداری از منابع و فرصت‌ها در بهره‌برداری از فرصت‌ها و رشد شرکت‌ها بسیار تأثیرگذار خواهند بود. ایجاد ارتباط میان دانشگاه

و صنعت و تدوین و اجرای سیاست‌هایی برای همکاری‌های اثربخش و معنی‌دار حایز اهمیت بوده و تعامل مؤثر بین دانشگاه، بنگاه‌ها، دولت، کلید بهبود شرایط نوآوری در جامعه بر مبنای دانش است. تحولات و تغییرات سریع و شتابان جامعه بین‌المللی، و تغییر اقتصاد ملی به اقتصاد جهانی، نیازمند راهکارهای مختلف جهت فراهم کردن امکان رشد و توسعه اقتصادی در جامعه است. طبق بررسی‌ها در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاه فنی استان البرز مهارت در حل مسئله، خوش‌بینی و انعطاف‌پذیری، تجزیه و تحلیل واقع‌بینانه و کشف راهبردهای مواجهه با مشکلات و اجتناب از اختلالات روانی است با چالش‌هایی روبرو است و این مقوله ناشی از پایین بودن تاب‌آوری و استقامت فارغ‌التحصیلان می‌باشد.

این پژوهش از این نظر دارای نوآوری است که در دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان البرز (براساس بررسی‌های محقق و نتایج مربوط به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) چنین پژوهشی انجام نشده است. این پژوهش سعی دارد تا به تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه، نگاهی جامع داشته باشد و با توجه به موقعیت کشور و سازمان، عوامل مؤثر را ارائه دهد. با توجه به کمبود مطالعه در زمینه مورد پژوهش، به‌خصوص در سازمان مورد مطالعه، یافته‌های این پژوهش کمک بسیاری به درک بهتر چالش‌ها و موانع کارآفرینان فارغ‌التحصیل دانشگاهی در ایران خواهد کرد. بنابراین تحقیق حاضر به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که عوامل مؤثر بر تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان البرز کدامند؟ رتبه‌بندی این عوامل چگونه است؟

مبانی نظری

عصر مدرن امروزی با محیط پویا، پیچیده و تحولات گسترده در حوزه‌های علمی، اقتصادی و اجتماعی همراه می‌باشد و محیط کسب‌وکارها را بطور مداوم در حال تغییر و مملو از ریسک کرده است (حسینی و سبک‌رو، ۲۰۲۲). در این میان، مدیریت تغییر برای انطباق با آینده‌ای نامطمئن، به عنوان یک معضل مهم، نیازمند زیرساختارهای اساسی است (طلاری و همکاران، ۲۰۲۱). در همین راستا، ارتباطات و اطلاعات، نیروی انسانی و منابع فکری آنها، مهم‌ترین عامل مزیت رقابتی در این شرایط محسوب می‌شود (عربیون و همکاران، ۲۰۲۳). بی‌تردید، کارآفرین^۱ با استفاده از خلاقیت و ابتکار درونی، در توسعه اقتصادی کشورها حائز اهمیت می‌باشد. کارآفرینی^۲ موضوعی میان‌رشته‌ای است که در حوزه‌های مختلف مانند روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، اقتصاد و مدیریت بحث و بررسی شده است. هرچند کارآفرینان در مقام افراد مشتاق و علاقمند به مشاغل خود شناخته می‌شوند اما همواره در معرض حالات عاطفی منفی مانند اضطراب، ترس و استرس قرار دارند که به نوبه خود، در کارآفرینی و شناخت فرصت، تصمیم‌گیری و خلاقیت آنها تأثیر می‌گذارد (بیولماش، ۲۰۱۶)^۳

این امر بیانگر آن است که کارآفرینان در مسیر اشتغال‌زایی با تهدیدها و موانع زیادی مواجه‌اند. این موانع باعث اختلال می‌شود و در نهایت شکست کارآفرینی را تسریع می‌بخشد (تاج‌پور و همکاران، ۲۰۲۳). این نکته‌ای است که تاب‌آوری فردی کارآفرین، در مواجهه با این عوامل را مهم به‌شمار می‌آورد (ورمزیاری و ایمانی، ۲۰۱۷). تاب‌آوری، یکی از سازه‌های عمده رویکرد روان‌شناسی مثبت‌گرا می‌باشد. در سال‌های اخیر، این رویکرد با شعار توجه به استعدادها و توانمندی‌های انسان (به‌جای پرداختن به اختلالات و ناهنجاری‌ها) مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است و دربرگیرنده مفاهیم مختلف است. تاب‌آوری در لغت به معنای حالت فنری داشتن و حالت برگشت‌پذیری است و در مفهوم روان‌شناختی، توضیح می‌دهد چگونه افراد با موقعیت‌های غیرمنتظره کنار می‌آیند و در مقابل استرس و شرایط ناگوار، سرسختی از خود نشان می‌دهند (ارس و همکاران، ۲۰۰۹)^۴. تعاریف متعددی از تاب‌آوری ارائه شده است. محققان تاب‌آوری را به منزله توانایی گروه‌ها یا جوامع برای سازگاری در برابر تنش‌ها و اختلالات اجتماعی، سیاسی یا محیطی تعریف می‌کند. تاب‌آوری

¹ Entrepreneur

² Entrepreneurship

³ Bulmash

⁴ Arce

فرایندی پویا است که در آن فرد با وجود تجربه‌های سخت، مهارت‌های سازگاری مثبت را در برابر آسیب‌های روحی و روانی از خود نشان می‌دهد و معیاری برای توانایی مقابله با استرس‌ها است (موریس و اینگرام، ۲۰۱۶)^۱. اعضای جوامع تاب‌آور کسانی هستند که ظرفیت شخصی و مشترک برای پاسخ دادن به تغییرات و نفوذ بر آن به‌منظور تجدید جامعه و ایجاد مسیرهای جدید آینده را دارند. تاب‌آوری یکی از ویژگی‌های شخصیتی افراد کارآفرین است و در حکم توانایی عاطفی و شناختی برای فرد کارآفرین شناخته می‌شود. همچنین، محرک عملکرد یا موفقیت کارآفرینی است که به مقاومت فرد کارآفرین در برابر شوک‌های داخلی و خارجی کمک می‌کند (نیک‌رفتار و حسینی، ۲۰۲۲). تاب‌آوری کارآفرینانه به توانایی کارآفرینان در ادامه برنامه‌های آینده خود با وجود وقایع بی‌ثبات، مشکلات بازار و شرایط زندگی اشاره دارد. این ویژگی کارآفرینان را قادر می‌سازد که در اتفاقات غیرمنتظره، آثار مضر را کاهش دهند، بر آن غلبه کنند، موقعیت‌های بهتری را جستجو کنند (برنارد و باربوسا، ۲۰۱۶؛ فاتوکی، ۲۰۱۸)^۲. از لحاظ نظری، تاب‌آوری کارآفرینانه با نظریه خصیصه روان‌شناختی مبتنی بر ویژگی‌های شخصیتی کارآفرین و نظریه اسناد مرتبط است (رجیبی‌پور میندی و همکاران، ۲۰۲۳). نظریه خصیصه استدلال می‌کند که کارآفرینان خصیصه یا ویژگی‌های شخصیتی خاص خود را دارند و تاب‌آوری کارآفرینی به خصوصیات شخصیتی نیز وابسته است. براساس نظریه اسناد، موفقیت یا شکست کارآفرینی می‌تواند به سه بعد منبع علیت، پایداری و کنترل‌پذیری نسبت داده شود. کارآفرینان ممکن است نتیجه رویدادها را در داخل یا خارج از کنترل شخصی خود ارزیابی کنند. آنها تمایل به موفقیت و همچنین موفق نشدن را فقط به خود و اعمال خود نسبت می‌دهند (سلامزاده و همکاران، ۲۰۲۲). اساساً، عامل اصلی مهم برای ادامه کارآفرینی، تاب‌آوری است. همان‌طور که پیشتر نیز اشاره شد تاب‌آوری کارآفرینانه شامل مواردی چون توانایی کارآفرین برای مقابله با بی‌ثباتی و تغییر در محیط کسب و کار، توانایی کارآفرین در حفظ سلامت و انرژی مثبت با وجود فشارهای کسب و کار، توانایی کارآفرین برای گریز از عقب‌ماندگی‌ها و سختی‌های شخصی و کسب و کار، غلبه بر مشکلات اقتصادی، خلق شیوه جدید مدیریت کسب و کار در صورت نامناسب بودن شیوه‌های قبل است. بنابراین تاب‌آوری به فرد کارآفرین کمک می‌کند که محیط کسب و کار ناپایدار و متغیر را مدیریت کند (عربیون و همکاران، ۲۰۲۳).

پیرو مباحث فوق و به‌طور کلی در ارتباط دو سازه تاب‌آوری و کارآفرینی، پژوهش‌هایی انجام گرفته است. نقش تاب‌آوری در استراتژی‌های کارآفرینانه توسعه موفقیت‌آمیز جامعه و سازمان‌های نوآور، تأثیر تاب‌آوری در تحمل استرس و فشار در صنعت معاملات تجاری (حسینی و همکاران، ۲۰۲۲)، نقش تاب‌آوری در بروز هیجان‌های مثبت در مواجهه با شرایط نامطمئن و توانایی کنار آمدن با موقعیت‌های سخت (ارس و همکاران، ۲۰۰۹) از جمله تحقیقات در این زمینه بوده است. بنابراین، با توجه به ویژگی‌های شخصیتی به‌عنوان سازه اصلی در کارآفرینی فرد و با توجه به تاب‌آوری به‌عنوان یک فرایند برای غلبه بر عوامل محیطی و شرایط مخاطره، می‌توان به اهمیت نقش تلفیقی هر دو سازه فوق بر کارآفرینی پی برد زیرا کارآفرینان کسانی هستند که هرگونه مخاطره‌ای را در تاسیس و راه‌اندازی کسب و کار خود می‌پذیرند. از اینرو، فرد کارآفرین باید تاب‌آور باشد و روحیه شکست‌ناپذیری را در خود پرورش دهد. مفهوم تاب‌آوری برای طیف گسترده‌ای از رشته‌ها به کار می‌رود و نمایانگر ظرفیت فرد، سازمان یا سیستم در منطبق شدن و واکنش نشان دادن به رویدادهای غیرمنتظره است. ادبیات تحقیق مربوط به تاب‌آوری در حوزه دانشگاه و دانشجویان فعال در حوزه کارآفرینی، مفهومی کاملاً جدید است و نقش مهمی در ایجاد اشتغال و نوآوری در کشور دارد و از این‌رو، از اهمیت بسزایی برخوردار است. در حالی که براساس تحقیقات، اغلب متخصصان معتقدند که در گستره هزاره جدید عصری که به جامعه اطلاعاتی و هنگامه جهانی شدن موسوم است، آموزش کسب و کار و فرهنگ کارآفرینانه، گسترش مراکز تحقیق و توسعه کارآفرینی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی کارآفرینی دیجیتالی، کسب و کارهای الکترونیکی، سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه‌ها با ارزش‌های کارآفرینی و ... می‌تواند راهکار ارزشمندی برای ایجاد تفکر کارآفرینی و اشتغال

¹ Morisse & Ingram

² Bernard & Barbosa; Fatoki

دانش‌آموختگان آموزش عالی و به موازات آن بهبود بحران بیکاری جامعه باشد اما اینکه چقدر تاب‌آوری، از طریق توسعه آموزش و دانش تخصصی افراد، مناسب و مؤثر بوده است، جای تأمل دارد. در ایران، با توجه به فضای پرتلهاب اقتصادی، لازم است کارآفرینان برای مقابله با شوک و تغییرات و آشفتگی‌های محیطی و همچنین زنده ماندن و ادامه دادن به حیات خود و افزایش قدرت رقابت‌پذیری، در جهت تاب‌آوری خود گام بردارند. با توجه به اینکه ارتقای تاب‌آوری اقتصادی، رویکرد اصلی در سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی است و یکی از شرط‌های تحقق اقتصاد مقاومتی در گروهی بهبود تاب‌آوری اقتصاد کشور و کسب‌وکارها در برابر شوک‌های بیرونی و درونی است و از طرف دیگر، امروزه اهمیت و نقش دانش‌آموختگان در توسعه اقتصادی کشورها برکسی پوشیده نیست اما با توجه به اینکه سیاست‌های دولت مبنی بر کاهش و تعدیل نیروی انسانی در دستگاه‌های دولتی است، دانش‌آموختگان به کارآفرینی روی آورده‌اند.

مبتنی بر بررسی‌های صورت پذیرفته در حیطه ادبیات پژوهش مربوط به تاب‌آوری کارآفرینانه، مطالعاتی در زمینه شناسایی یا بررسی و تحلیل پدیده رفتار کارآفرینانه از دریچه و منظر تاب‌آوری کارآفرینان مشاهده نگردید. از این رو می‌توان این‌گونه بیان داشت که در حوزه بررسی پدیده تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه نوعی خلأ تئوریک موجود می‌باشد. بنابراین یکی از جنبه‌های اهمیت مطالعه حاضر، تلاش در راستای گسترش قلمروهای دانش در حیطه مذکور با توجه به مسئله مطرح شده می‌باشد. توضیح آنکه بررسی‌ها نشان می‌دهد موضوع تاب‌آوری، چپستی و ابعاد آن، عوامل مؤثر بر آن در بین کارآفرینان به خوبی مورد توجه قرار نگرفته و ادبیاتی غنی در این زمینه موجود نمی‌باشد. از سویی عوامل و مدل‌های مختلفی براساس نظریه‌های گوناگون در زمینه کارآفرینی و تاب‌آوری قابل تعریف می‌باشد. اما آنچه در عین اهمیت و کلیدی بودن در مطالعات بدان اشاره نشده است موضوع ایزوله نبودن افراد و سازمان‌ها و تعاملات پیچیده و پیوسته آنها با محیط می‌باشد. به واقع یک فرد کارآفرین از جمله رشد و تکامل آن در یک تعامل و وابستگی پیچیده با محیط می‌باشد که این مسئله بر مباحث کلیدی چون تاب‌آوری فرد تأکید دارد. از اینرو با توجه به توسعه مفاهیم، نظریات و الگوهای مربوط به رفتار کارآفرینانه از یک سو و توسعه مطلوب مفاهیم و نظریات مرتبط از سوی دیگر و اهمیت توجه به موضوع تاب‌آوری، مطالعه حاضر به دلیل مشاهده نکردن مطالعات یا الگوهای نظری در حیطه ترکیب این دو پدیده، به دنبال بررسی این دو مقوله بوده و بدین ترتیب تلاش خواهد داشت تا خلأ تئوریک موجود را مورد توجه قرار دهد. مبتنی بر بررسی‌های به‌عمل‌آمده در میان مطالعات و پژوهش‌های داخلی و بین‌المللی، پژوهشی که این مهم را پوشش دهد مشاهده نگردید. در این زمینه به دلیل مشاهده نکردن مطالعات در تاب‌آوری از یک سو و نیز مشاهده نکردن مطالعاتی در زمینه بررسی نقش این پدیده در کارآفرینان از سوی دیگر، نیاز است تا به لحاظ نظری مسئله مطرح‌شده، مورد توجه قرار گیرد.

پیشینه پژوهش

(کریمی و همکاران، ۲۰۲۲) پژوهشی با عنوان «تأثیر توانمندی و تاب‌آوری بر موفقیت کارآفرینانه زنان روستایی منطقه سیستان» انجام دادند. هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه دو منبع روان‌شناختی یعنی توانمندی و تاب‌آوری کارآفرینانه با موفقیت کارآفرینانه زنان کارآفرین روستایی بود. نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که توانمندی و تاب‌آوری کارآفرینانه رابطه مثبت و معنی‌داری با موفقیت کارآفرینانه زنان کارآفرین روستایی دارند. همچنین نتایج نشان داد که توانمندی کارآفرینانه به‌طور غیرمستقیم هم از طریق تاب‌آوری بر موفقیت کارآفرینانه زنان کارآفرین روستایی تأثیر مثبتی دارد.

(نظری و همکاران، ۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان «الگوی تاب‌آوری تولید در ایران» انجام دادند. مهم‌ترین یافته‌های تحقیق در حوزه راهبردهای کنش شامل عواملی همچون توسعه بینش اقتصاد مقاومتی در سطح استراتژیک، تولید متناسب با بوم‌آوری منطقه‌ای استانی، اجرای درونی‌سازی به‌جای برون‌سپاری و ایجاد مرکز تربیت مدیران جهادی در ایجاد تاب‌آوری حاصل شده است.

(بادزبان و همکاران، ۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان «تحلیل میزان تاب‌آوری زنان کارآفرین روستایی با بهره‌گیری از مقیاس کاتر دیویدسون» انجام دادند. این تحقیق با هدف کلی واکاوی تاب‌آوری کارآفرینانه فردی زنان روستایی انجام شده است. بنابر نتایج پژوهش، تاب‌آوری فردی زنان روستایی استان فارس تقریباً زیاد است. مقایسه تاب‌آوری فردی زنان در سه شهرستان نشان می‌دهد که زنان کارآفرین مرودشت و شیراز به ترتیب تاب‌آوری فردی بالاتری به نسبت زنان کارآفرین استهبان دارند. متغیرهای روحیه کارآفرینی، انگیزه کارآفرینی، خلاقیت و تعداد اعضای خانوار همبستگی معناداری با تاب‌آوری فردی زنان کارآفرین مطالعه شده دارد. براساس نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام، متغیرهای روحیه کارآفرینی، انگیزه کارآفرینی و تعداد اعضای خانوار به ترتیب پیش‌بینی‌کننده تغییرات تاب‌آوری فردی زنان هستند.

(حسینی و همکاران، ۲۰۱۸) در مطالعه‌ای با عنوان «ارائه الگوی کارآفرینی دانشگاهی برای دانشگاه فنی و حرفه‌ای» به این نتیجه رسیدند که ابعاد کارآفرینی دانشگاهی عبارتند از: بعد ساختاری شامل سه مؤلفه چشم‌انداز کارآفرینانه، ساختار حمایتی و نظام پژوهشی، بعد فرایندی شامل دو مؤلفه رهبری کارآفرینانه و فرایند تجاری‌سازی، بعد رفتاری شامل دو مؤلفه قابلیت ارتباطی و شبکه‌سازی و فرهنگ نوآوری و بعد توسعه‌ای شامل سه مؤلفه شایستگی‌های کارآفرینانه، برنامه‌ریزی درسی و فرایند یاددهی-یادگیری.

(نوروزی‌نیا و همکاران، ۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان «بررسی ارتباط بین تاب‌آوری و منبع کنترل در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی البرز» انجام دادند. این پژوهش با هدف بررسی ارتباط بین تاب‌آوری و منبع کنترل دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی البرز با عملکرد تحصیلی انجام گردید. نتایج نشان داد دو مؤلفه خودآگاهی و فعالیت‌های داوطلبانه، از جمله مؤلفه تأثیرگذار بر تاب‌آوری دانشجویان به‌شمار می‌روند.

(آسیس و گیومارز، ۲۰۲۲)^۱ در پژوهشی با عنوان «تأثیر تاب‌آوری بر درک دانشجویان برزیلی از کارآفرینی» بررسی کردند که آیا دانشگاه می‌تواند بر دانشجویانی که تاب‌آوری دارند دیدگاه کارآفرینی و نوآوری ایجاد دارند؟ آنان نشان دادند که افراد با تاب‌آوری بیشتر بر ارتباطات بین دانشگاه و شرکای غیردانشگاهی تأکید دارند و بر اهمیت زیرساخت‌ها در دانشگاه تأکید دارند.

(ژائو و همکاران، ۲۰۲۱)^۲ در تحقیقی با عنوان «ایجاد ظرفیت کارآفرینی در مراکز آموزشی برای جلب کارآفرینی و ایجاد یک رویکرد سه‌جانبه» و با هدف بیان ظرفیت‌های کارآفرینی به عنوان یک رویکرد یکپارچه در بخش آموزش عالی، ابتدا دلایلی برای ضرورت تعبیه آموزش کارآفرینی در برنامه‌های درسی دانشگاه و ارتقای همکاری دانشگاه و صنعت ارائه و سپس بررسی کردند که تا چه اندازه در تقویت کارآفرینی دانش‌آموختگان و همکاری دانشگاه و صنعت و رونق تجارت در یک چارچوب استراتژیک در دانشگاه‌ها، ظرفیت مناسبی تعبیه شده است.

(الحداد و همکاران، ۲۰۲۲)^۳ در تحقیقی با عنوان «فعال کردن کارآفرینی دانشگاه‌ها: تجربه برنامه نوآوری دولت» درباره اهمیت آموزش دانشجویان کارآفرینی بررسی کردند تا بتوان رقابت پایدار ملی و بین‌المللی را در بازار جهانی دانش‌بنیان فراهم کرد. همچنین میزان درصد شرکت‌هایی که با ورود به این برنامه موفق به تأسیس شرکت‌های دانش-بنیان و کارآفرین شدند نیز مشخص شد.

(تابارس و همکاران، ۲۰۲۱)^۴ در مقاله‌ای با عنوان «رفتارهای فرصت‌محور در تحقیقات کارآفرینی دانشگاهی: تجزیه و تحلیل پیشینه‌ها، فرایندها و نتایج» بیان کردند که تحقیقات کارآفرینی دانشگاهی درباره رفتارهای فرصت‌محور باوجود محدودیت در مفاهیم و ادبیات درحال گسترش است. درنهایت نیز یک تعریف از کارآفرینی دانشگاهی و مفهوم رفتار فرصت‌محور پیشنهاد شد که می‌تواند فرصت‌های کارآفرینی دانشگاهی را فراهم سازد.

¹ Assis & Guimarães

² Zhao

³ Al-Haddad

⁴ Tabares

(لوتانس و یوسف، ۲۰۰۷)^۱ در تحقیقی با عنوان رفتار مثبت در محیط کار: تأثیر امید، خوشبینی و تاب‌آوری روی پیامدهای مثبت محیط کار دو مطالعه انجام دادند. نتیجه به‌دست‌آمده نشان داد که ظرفیت‌های روانشناختی مثبت کارکنان تأثیر بسزایی روی پیامدهای مثبت محیط کار شامل رضایت شغلی، نشاط کاری و تعهد سازمانی دارد. به‌طور کلی، بررسی پیشینه پژوهش در مطالعات داخلی، حاکی از اندک بودن پژوهش‌های انجام‌شده پیرامون تاب‌آوری کارآفرینانه است و محققان، پژوهشی که آشکارا به شناسایی، اولویت‌بندی تاب‌آوری کارآفرینانه اشاره کرده باشد، انجام نداده‌اند. بررسی پیشینه پژوهش در مطالعات خارجی و در حوزه کارآفرینی، نشان داد که در موضوعات و عناوین پژوهش‌ها، تنوع زیادی نسبت به مطالعات داخلی وجود دارد. شاید یکی از دلایل این امر، قدمت تاریخی کارآفرینی در سایر کشورها باشد اما با توجه به بررسی‌های محقق، پژوهش مجزایی پیرامون عوامل مؤثر بر تاب‌آوری کارآفرینانه صورت نگرفته است؛ با این وجود، برخی محققین به بررسی رابطه بین سرمایه روان‌شناختی و استرس شغلی کارآفرینان تازه‌کار اشاراتی داشته‌اند. در ادبیات مدیریت، مطالعات زیادی در حوزه کارآفرینی انجام شده است، اما ارتباط دو سازه تاب‌آوری و کارآفرینی به صورت مستقیم و غیرمستقیم، به ندرت مورد بررسی قرار گرفته است. تلاش‌های زیاد و قابل توجه محققان مختلف در این زمینه به بدنه دانشی مدیریت کارآفرینی، در دامنه خدمات و صنایع مختلف کمک می‌کند اما ادبیات پژوهشی پیشین بطور واضح به بررسی این دو مقوله در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاه نپرداخته است. این پژوهش از این نظر دارای نوآوری است که در دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان البرز و بین کارآفرینان فارغ‌التحصیل (براساس بررسی‌های محقق و نتایج مربوط به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) چنین پژوهشی انجام نشده است. این پژوهش سعی دارد تا به عوامل مؤثر بر کارآفرینی کارآفرینان، نگاهی جامع داشته باشد و با توجه به موقعیت کشور و سازمان، اولویت‌بندی مناسب را ارائه دهد. با توجه به کمبود مطالعه در زمینه موردپژوهش، به‌خصوص در سازمان مورد مطالعه، یافته‌های این پژوهش کمک بسیاری به درک بهتر چالش‌ها و موانع کارآفرینان در ایران خواهد کرد. بنابراین این پژوهش هم در چارچوب عنوان و هم روش پژوهش دارای نوآوری می‌باشد. به بیان دیگر می‌توان این‌گونه استنباط کرد که قلمرو دانش در حوزه تاب‌آوری و کارآفرینانه به‌شدت محدود می‌باشد. بنابراین، می‌توان جنبه‌های نوآوری مطالعه حاضر را به‌طور خلاصه به‌ترتیب ذیل بیان کرد:

- شناسایی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه، به‌طور خاص در دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان البرز، مهم‌ترین جنبه نوآوری پژوهش حاضر می‌باشد؛ براساس تحقیقات انجام‌شده در میان مطالعات و پژوهش‌های داخلی خارجی، پژوهشی که این حوزه را با این ابعاد پوشش دهد، مشاهده نگردید.
- ارتقای بینش و دانش در زمینه چپستی و چرایی نیاز به تاب‌آوری رفتار کارآفرینان در دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان البرز
- ایجاد بستر مناسب برای علاقمندان و دانشجویان.

درواقع، با بررسی منابع مختلف و نتایج مطالعات تجربی داخلی و خارجی می‌توان به این نتیجه دست یافت که با وجود تعاریف و دیدگاه‌های نظری زیادی که در خصوص کارآفرینی و تاب‌آوری به‌صورت اعم و تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه به‌صورت خاص وجود دارد اما شناسایی عوامل زمینه‌ساز کارآفرینی تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه به‌منظور تدوین راهکارهایی برای تسهیل آن اهمیت و ضرورت بسیاری برای سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان، مدیران و صاحبان شرکت‌های دانش‌بنیان دانشگاهی دارد. بنابراین، مجموعه شرایط مذکور موجب شد تا برای شناسایی ابعاد تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه و در نهایت، شناسایی راهبردها و پیامدهای کارآفرینی آن اقدام شود.

¹ Luthans & Youssef

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی است که با کمک روش کمی و برای شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری رفتار کارآفرینان در دانشگاه انجام گرفته است. همچنین از نظر استراتژی، توصیفی-پیمایش می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش دانشجویان فارغ‌التحصیل از دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان البرز که در حال حاضر کارآفرین هستند را شامل می‌شود که تعداد آنها حدوداً ۳۰ نفر است (طبق بررسی‌های محقق و آمار و ارقام، طی ده سال اخیر ۳۰ نفر از فارغ‌التحصیلان دانشگاه فنی حرفه‌ای استان البرز در حال حاضر کارآفرین هستند) و پرسش‌نامه بین آنها توزیع شد. در واقع دلیل انتخاب این تعداد از افراد علاوه بر کارآفرین بودن در دسترس بودن، ادامه تحصیل دادن، وارد حیطه شغلی، استارت‌آپی و کارآفرینی بوده است. در تصمیم‌گیری‌های چند معیاری قضاوت‌های خبرگان و کارشناسان ملاک ارزیابی است. تعداد خبرگان متخصص در حوزه پژوهش چندان زیاد نیست که بتوان از میان آنها انتخاب کرد. بنابراین تعداد جامعه با تعداد مشارکت‌کننده برابر است. از روش فرایند تحلیل شبکه‌ای برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده گردید.

یافته‌ها

تجزیه و تحلیل شواهد با کمک آمار توصیفی و استنباطی انجام گرفته است. تحلیل توصیفی برای بیان ویژگی‌های فردی و جمعیت شناختی و متغیرهای پژوهش و تحلیل استنباطی برای استخراج مؤلفه‌های اصلی و ارتباط آن‌ها با عامل اصلی ارائه شده است.

یافته‌های توصیفی

نمونه آماری تحقیق ۳۰ نفر است که به‌صورت در دسترس از جامعه آماری انتخاب شده است. از میان اعضای نمونه آماری، ۱۸ نفر از افراد مورد مطالعه دارای کارشناسی بوده که این رقم معادل ۶۰ درصد است و ۹ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر، معادل ۳۰ درصد و ۳ نفر دارای مدرک کاردانی می‌باشند. بیشترین میزان سابقه کاری مربوط به ۱۵ تا ۲۴ سال می‌باشد که معادل ۸۳.۳ درصد افراد و کمترین میزان سابقه کاری مربوط به بیشتر از ۲۵ سال و بیشتر است که معادل ۶.۷ درصد افراد می‌باشد.

آمار استنباطی

در این بخش از پژوهش، شاخص‌های مطرح‌شده در ادبیات موضوع با استفاده از روش کتابخانه‌ای و میدانی استخراج شدند و در قالب پرسش‌نامه، در اختیار دانشجویان قرار داده شد تا میزان اهمیت آنها مشخص گردد و شاخص‌های مناسب از بین آنها انتخاب شوند. با استفاده از آزمون میانگین شاخص‌هایی که میانگین نمرات اختصاص داده‌شده به آنها بزرگ‌تر مساوی ۴ بود (چون طیف پرسش‌نامه ۵ تایی بوده است، میانگین ۴ یا بالاتر نشانه درجه اهمیت بیشتر است) به‌عنوان شاخص‌های نهایی برگزیده شدند (سطح معناداری بالاتر از ۰.۰۵ قابل قبول است). بنابراین در یک غربال‌سازی، بخشی از شاخص‌ها حذف شدند (پرسش‌نامه، برای تعیین درجه اهمیت هر شاخص است و پس از جمع‌آوری آزمون میانگین گرفته شد و شاخص‌های قابل قبول انتخاب شدند)، نتایج حاصل از غربال‌سازی در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. شاخص‌های تحقیق.

مؤلفه	شاخص
عوامل توسعه‌دهنده (S)	ذهنیت کارآفرینانه
	هوشیاری کارآفرینانه
	چارچوب کارآفرینانه

مؤلفه	شاخص
عوامل محدودکننده (W)	استفاده از تغییرات و تحقیق و توسعه
	ظرفیت و پتانسیل پاسخگویی
	تحمل ابهام
	فرهنگ به کارگیری ایده‌ها
	نبود نوآوری تدریجی
	پیچیدگی ساختارها
	همکاری با نهادهای تحقیقاتی
	ترکیب اطلاعات متنوع
	سردرگمی و ابهام
	ترس از آینده ناموفق
محرك‌های محیطی (O)	نداشتن تعهد
	تجربه‌های ناموفق دیگران
	همکاری نکردن با پیمانکاران مطمئن
	برنامه‌ریزی نداشتن پروژه‌ها
	اهمیت ویژگی و خصوصیات اعضای تیم
	وجود استانداردها و الگوهای مطلوب مالی
	حرکت به سمت استفاده از فناوری جهت کاهش اتلاف وقت
	وجود استانداردها و الگوهای مطلوب اقتصادی
	افزایش تعداد برنامه‌های کارآفرینی منحصربه‌فرد
	روند رو به رشد علاقمندان
بازدارنده‌های محیطی (T)	بهبود بسترهای مناسب کارآفرینی در حوزه دانشگاه
	وجود ارتباطات اینترنتی و امکان استفاده از آن در هر ساعت شبانه‌روز برای کاربران
	پایین بودن کیفیت فرایند مدیریت کارآفرینی
	کمبود ارائه‌دهندگان خدمات مشاوره و راهنمایی در حوزه کارآفرینی دانشگاه
	بروز تغییرات محیطی
	تشدید رقابت
	پایین آمدن تاب‌آوری کارآفرینان به دلیل مسائل اقتصادی
	ترس از آینده اقتصادی، سیاسی و ...
	تخصیص نیافتن اعتبارات به کارآفرینان

در نهایت کدهای هریک از عوامل به شرح جدول ۲ می‌باشد.

جدول ۲. کدهای هریک از عوامل تحقیق.

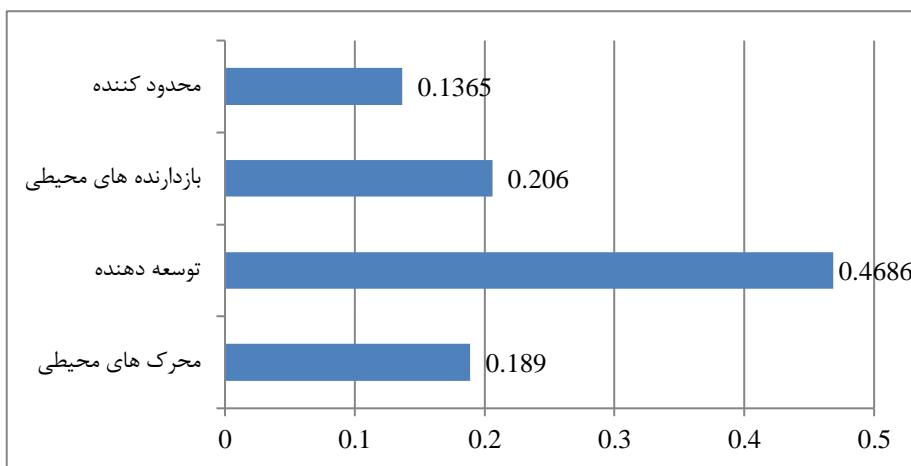
مؤلفه	شاخص
عوامل توسعه‌دهنده (S)	S ₁ : ذهنیت کارآفرینانه
	S ₂ : هوشیاری کارآفرینانه
	S ₃ : چارچوب کارآفرینانه
	S ₄ : استفاده از تغییرات و تحقیق و توسعه

مؤلفه	شاخص
	S5: ظرفیت و پتانسیل پاسخگویی
	S6: تحمل ابهام
	S7: فرهنگ به‌کارگیری ایده‌ها
	W1: نبود نوآوری تدریجی
	W2: پیچیدگی ساختارها
	W3: همکاری با نهادهای تحقیقاتی
	W4: ترکیب اطلاعات متنوع
	W5: سردرگمی و ابهام
	W6: ترس از آینده ناموفق
عوامل محدودکننده (W)	W7: نداشتن تعهد
	W8: تجربه‌های ناموفق دیگران
	W9: همکاری نداشتن با پیمانکاران مطمئن
	W10: برنامه‌ریزی نداشتن پروژه‌ها
	O1: اهمیت ویژگی و خصوصیات اعضای تیم
	O2: وجود استانداردها و الگوهای مطلوب مالی
	O3: حرکت به سمت استفاده از فناوری جهت کاهش اتلاف وقت
	O4: وجود استانداردها و الگوهای مطلوب اقتصادی
	O5: افزایش تعداد برنامه‌های کارآفرینی منحصربه‌فرد
محرک‌های محیطی (O)	O6: روند رو به رشد علاقمندان
	O7: بهبود بسترهای مالی مناسب کارآفرینی در حوزه دانشگاه
	O8: وجود ارتباطات اینترنتی و امکان استفاده از آن در هر ساعت شبانه‌روز برای کاربران
	T1: پایین بودن کیفیت فرایند مدیریت کارآفرینی
	T2: کمبود ارائه‌دهندگان خدمات مشاوره و راهنمایی در حوزه کارآفرینی دانشگاه
	T3: بروز تغییرات محیطی
	T4: تشدید رقابت
بازدارنده‌های محیطی (T)	T5: پایین آمدن تاب‌آوری کارآفرینان به دلیل مسائل اقتصادی
	T6: ترس از آینده اقتصادی، سیاسی و ...
	T7: تخصیص نیافتن اعتبارات به کارآفرینان

روش ANP برای تعیین وزن نهایی معیارها نیازمند تشکیل ۳ سوپرماتریس است این سوپرماتریس‌های شامل سوپرماتری اولیه، موزون و حدی است که توسط نرم‌افزار سوپر دسیژن به‌صورت خودکار محاسبه می‌شوند با استفاده از اوزان به‌دست‌آمده از سوپرماتریس حدی می‌توان عوامل پژوهش را اولویت‌بندی کرد زیرا اوزان موجود در این سوپرماتریس همان اوزان نهایی عوامل است. برای رتبه‌بندی معیار می‌توان این وزن حاصل از سوپرماتریس را نرمال کرد. برای نرمال - سازی کفایت هر وزن حاصل از سوپرماتریس را بر مجموع اوزان حاصل از سوپرماتریس تقسیم کرد که در ادامه آورده شده است. جدول ۳ اوزان معیارهای اصلی را نشان می‌دهد.

جدول ۳. اوزان نهایی معیارهای اصلی.

کد	نام معیار	وزن حاصل از سوپرمتریس	وزن نرمال	رتبه
O	محرک‌های محیطی	۰.۰۹۴۵	۰.۱۸۹۰	۳
S	عوامل توسعه‌دهنده	۰.۲۳۴۳	۰.۴۶۸۶	۱
T	بازدارنده‌های محیطی	۰.۱۰۳۰	۰.۲۰۶۰	۲
W	عوامل محدودکننده	۰.۰۶۸۲	۰.۱۳۶۵	۴

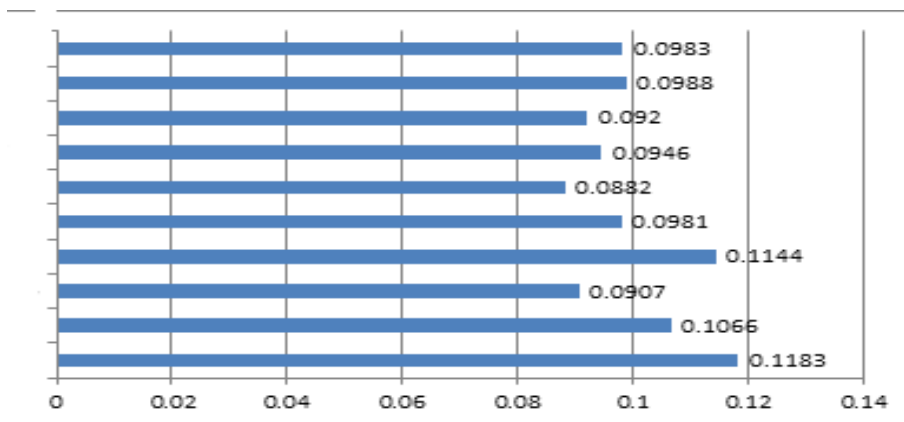
شکل ۱. وزن و رتبه معیارهای اصلی.

با توجه به جدول ۴ در بین زیرمعیارهای بازدارنده‌های محیطی، ترس از آینده اقتصادی، سیاسی و ... با وزن ۰.۱۹۲۳ رتبه اول را کسب کرده است. پایین بودن کیفیت فرایند مدیریت کارآفرینی با وزن ۰.۱۵۶۶ رتبه دوم پایین آمدن تاب‌آوری کارآفرینان به دلیل مسائل اقتصادی با وزن ۰.۱۴۴۶ رتبه سوم را کسب کرده است. اوزان زیرمعیارهای عوامل محدودکننده در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. اوزان نهایی زیرمعیارهای محدودکننده.

کد	وزن حاصل از سوپرمتریس	وزن نرمال	رتبه
W1	۰.۰۰۸۱	۰.۱۱۸۳	۱
W2	۰.۰۰۷۳	۰.۱۰۶۶	۳
W3	۰.۰۰۶۲	۰.۰۹۰۷	۹
W4	۰.۰۰۷۸	۰.۱۱۴۴	۲
W5	۰.۰۰۶۷	۰.۰۹۸۱	۶

رتبه	وزن نرمال	وزن حاصل از سوپرمتریس	کد
۱۰	۰.۰۸۸۲	۰.۰۶۰	W6
۷	۰.۰۹۴۶	۰.۰۶۵	W7
۸	۰.۰۹۲۰	۰.۰۶۳	W8
۴	۰.۰۹۸۸	۰.۰۶۷	W9
۵	۰.۰۹۸۳	۰.۰۶۷	W10

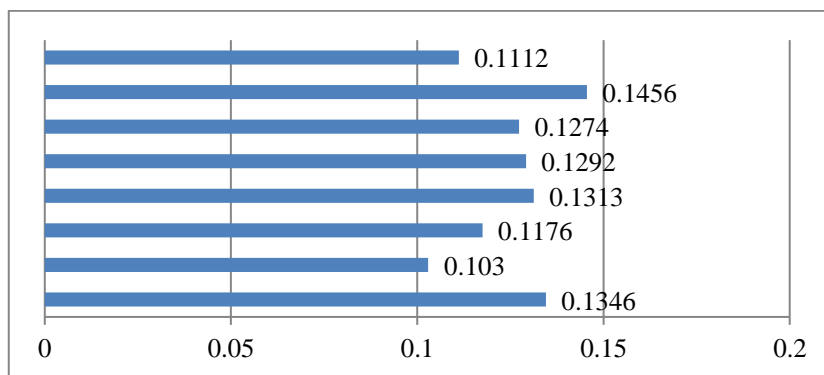
شکل ۳. وزن و رتبه زیرمعیارهای محدودکننده.

با توجه به جدول ۵، در بین زیرمعیارهای محدودکننده، نبود نوآوری تدریجی با وزن ۰.۱۱۸۳ رتبه اول را کسب کرده است. ترکیب اطلاعات متنوع، با وزن ۰.۱۱۴۴ رتبه دوم را کسب کرده است. پیچیدگی ساختارها با وزن ۰.۱۰۶۶ رتبه سوم را کسب کرده است. اوزان زیرمعیارهای محرک‌های محیطی در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. اوزان نهایی زیرمعیارهای محرک‌های محیطی.

رتبه	وزن نرمال	وزن حاصل از سوپرمتریس	کد
۲	۰.۱۳۴۶	۰.۱۲۷	O1
۸	۰.۱۰۳۰	۰.۰۹۷	O2
۶	۰.۱۱۷۶	۰.۱۱۱	O3
۳	۰.۱۳۱۳	۰.۱۲۴	O4
۴	۰.۱۲۹۲	۰.۱۲۲	O5
۵	۰.۱۲۷۴	۰.۱۲۰	O6

رتبه	وزن نرمال	وزن حاصل از سوپر ماتریس	کد
۱	۰.۱۴۵۶	۰.۰۱۳۸	O7
۷	۰.۱۱۱۲	۰.۰۱۰۵	O8

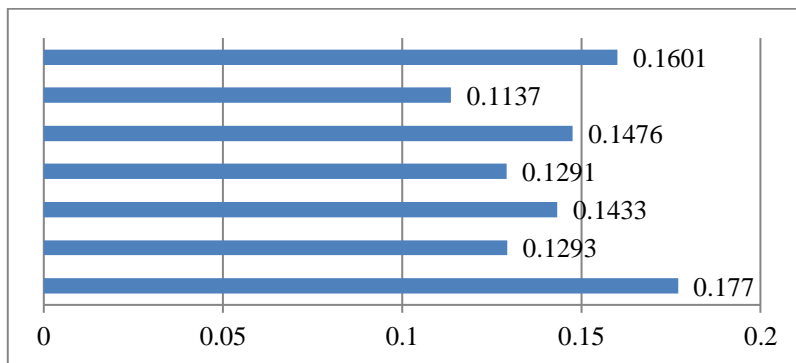

شکل ۴. وزن و رتبه زیرمعیارهای محرک‌های محیطی.

با توجه به جدول ۶ در بین زیرمعیارهای محرک‌های محیطی، بهبود بسترهای مالی مناسب کارآفرینی در حوزه دانشگاه با وزن ۰.۱۴۵۶ رتبه اول را کسب کرده است. اهمیت ویژگی و خصوصیات اعضای تیم با وزن ۰.۱۳۴۶ رتبه دوم و وجود استانداردها و الگوهای مطلوب اقتصادی با وزن ۰.۱۳۱۳ رتبه سوم را کسب کرده است. اوزان زیرمعیارهای عوامل توسعه‌دهنده در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷. اوزان نهایی زیرمعیارهای توسعه‌دهنده.

رتبه	وزن نرمال	وزن حاصل از سوپر ماتریس	کد
۱	۰.۱۷۷۰	۰.۰۴۱۵	S1
۵	۰.۱۲۹۳	۰.۰۳۰۳	S2
۴	۰.۱۴۳۳	۰.۰۳۳۶	S3
۶	۰.۱۲۹۱	۰.۰۳۰۲	S4
۳	۰.۱۴۷۶	۰.۰۳۴۶	S5
۷	۰.۱۱۴۷	۰.۰۲۶۶	S6
۲	۰.۱۶۰۱	۰.۰۳۷۵	S7

شکل ۴. وزن و رتبه زیرمعیارهای عوامل توسعه‌دهنده.

با توجه به جدول ۷ در بین زیرمعیارهای توسعه‌دهنده، ذهنیت کارآفرینانه با وزن ۰.۱۷۷ رتبه اول را کسب کرده است. فرهنگ به‌کارگیری ایده‌ها با وزن ۰.۱۶۰۱ رتبه دوم و ظرفیت و پتانسیل پاسخگویی با وزن ۰.۱۴۷۶ رتبه سوم را کسب کرده است.

بحث

یافته‌های پژوهش نشان داد که از دیدگاه متخصصان و صاحب‌نظران مورد مطالعه در حوزه کارآفرینی، با توجه به پدیده اصلی یعنی تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه، مشخص شد که این پدیده در چهار بعد محرک‌های محیطی، عوامل توسعه‌دهنده، بازدارنده‌های محیطی و عوامل محدودکننده قابل بررسی است. از دیدگاه افراد مورد مطالعه، عوامل توسعه‌دهنده شامل ذهنیت کارآفرینانه، هوشیاری کارآفرینانه، چارچوب کارآفرینانه، استفاده از تغییرات و تحقیق و توسعه، ظرفیت و پتانسیل پاسخگویی، تحمل ابهام و فرهنگ به‌کارگیری ایده‌ها است. گرایش به توسعه کارآفرینی ترکیبی از پویایی منابع، منحصر به فرد بودن و همکاری است و به‌کارگیری چنین منابعی برای فارغ‌التحصیلان دانشگاه امری دشوار است و فقط افرادی که در دستیابی به منابع انعطاف‌پذیر هستند، می‌توانند آن‌ها را به‌کارگیرند و با موفقیت با محیط در حال تغییر خود هماهنگ شوند. ساختار حمایتی اجازه دسترسی و استفاده از منابع بدون داشتن آن‌ها را می‌دهد و چنین ساختاری به‌ویژه برای تاب‌آوری و گسترش فعالیت حائز اهمیت است. همچنین دولت‌ها می‌توانند با ارائه تضمین سرمایه‌گذاری به کارآفرینان برای تشویق به‌منظور آزمایش کردن نوع جدیدی از فعالیت‌های اقتصادی نقش مهمی داشته باشند و سیاست دولت برای ترویج کارآفرینی باید عدم اطمینان و هزینه‌های مبادله را کاهش دهد. جهت‌گیری استراتژیک در کارآفرینی بر درک فرصت‌های بازار تمرکز دارد. چنین جهت‌گیری به دانشگاه برای ایجاد محیطی که بهتر بتواند از دانش و اطلاعات جدید استفاده کند، کمک می‌کند.

از دیدگاه افراد مورد مطالعه، بعد عوامل محدودکننده شامل عدم نوآوری تدریجی، پیچیدگی ساختارها، همکاری با نهادهای تحقیقاتی، ترکیب اطلاعات متنوع، سردرگمی و ابهام، ترس از آینده ناموفق، نداشتن تعهد تجربه‌های ناموفق دیگران، عدم همکاری با پیمانکاران مطمئن، عدم برنامه‌ریزی پروژه‌ها است. تحقق موفقیت‌آمیز کارآفرینی مستلزم تعهد و مدیریت عالی در سرتاسر تلاش‌های کارآفرینی است. ابراز خصوصیات مثبت و سازنده از مهم‌ترین الزامات ایجاد فرهنگ تاب‌آوری در فارغ‌التحصیلان است. چالش بیشتر فارغ‌التحصیلان ایجاد نوعی ظرفیت از طریق ایجاد فضایی است که در آن فرهنگ کارآفرینی تشویق می‌شود. یکی از حیاتی‌ترین دلایل برای ناتوانی افراد به‌منظور استفاده اثربخش از دانش، نبود تعهد است. گفتنی است که افرادی که سریع‌تر با محیط هماهنگ می‌شوند، سطح بالاتری از گرایش کارآفرینی را از خود نشان می‌دهند، به‌گونه‌ای که تمایل دارند در بازارهای مختلف فعالیت کنند و میزان فعالیت بیشتری داشته باشند.

عوامل داخلی و خارجی بر سطح تاب‌آوری کارآفرینانه افراد بسیار مؤثرند و هرچقدر سطح تمایل به کارآفرینی بالاتر برود، عملکرد هم بهتر می‌شود. یکی از دلایل اصلی سرعت پیشرفت توسعه فناوری در کشورهای صنعتی توجه به فرایند تجاری‌سازی نتایج تحقیقات دانشگاهی بوده است. علی‌رغم آنکه تجاری‌سازی بر عهده دانشگاه‌ها نیست، اما در سال‌های اخیر دانشگاه‌ها برای راه‌اندازی کسب‌وکارهای نوپا مشتاق بوده‌اند و از آن‌ها حمایت می‌کنند. باید توجه داشت که دانشگاه‌ها سال‌ها به‌عنوان پشتیبان صنایع مطرح بوده و حالا خود به تجاری‌سازی ایده‌ها و نوآوری روی آورده‌اند.

بر اساس یافته‌های به‌دست‌آمده از دیدگاه افراد مورد مطالعه، بعد محرک‌های محیطی شامل اهمیت ویژگی و خصوصیات اعضای تیم، وجود استانداردها و الگوهای مطلوب مالی، حرکت به سمت استفاده از فناوری جهت کاهش اتلاف وقت، وجود استانداردها و الگوهای مطلوب اقتصادی، افزایش تعداد برنامه‌های کارآفرینی منحصربه‌فرد، روند رو به رشد علاقه‌مندان، بهبود بسترهای مناسب کارآفرینی در حوزه دانشگاه، وجود ارتباطات اینترنتی و امکان استفاده از آن در هر ساعت شبانه‌روز برای کاربران است. رویکرد فرصت‌محور به کارآفرینی و برخی عوامل مؤثر شامل فرهنگ کارآفرینانه، خلاقیت و نوآوری، نهادها و شبکه‌های علمی (انواع روابط شبکه، قدرت ارتباطات شبکه و فعالیت شبکه) از عوامل اثرگذار و بنیادی بر کارآفرینی فارغ‌التحصیلان هستند. شبکه‌ها بر توسعه و بهره‌برداری فرصت‌ها تأثیر می‌گذارند و افزایش عملکرد را در پی دارد. همچنین تعامل موجب ترویج اشتراک‌گذاری دانش و یادگیری می‌شود. تقویت ارتباطات از مواردی است که می‌تواند در توسعه بحث کارآفرینی دانشگاهی مهم باشد؛ یعنی ارتباطات و تعاملات دانشگاه با محیط داخل و خارج سازمان باید از حالت سنتی خارج و به آن سرعت بخشیده شود. بر اساس دیدگاه افراد مورد مطالعه، بعد بازدارنده‌های محیطی شامل پایین بودن کیفیت فرایند مدیریت کارآفرینی، کمبود ارائه‌دهندگان خدمات مشاوره و راهنمایی در حوزه کارآفرینی دانشگاه، بروز تغییرات محیطی، تشدید رقابت، پایین آمدن تاب‌آوری کارآفرینان به دلیل مسائل اقتصادی، ترس از آینده اقتصادی، سیاسی و ... تخصیص نیافتن اعتبارات به کارآفرینان است. این بعد نشان‌دهنده آن است که کارآفرینی دانشگاهی باید پیوسته توسعه را دنبال کند و این نیازمند به‌کارگیری و توجه به ویژگی‌های توسعه‌دهنده جهت پوشش بازدارنده‌های محیطی است. تحقق اهداف مرتبط با ابعاد مطرح‌شده، گزینه‌های مناسبی، فراروی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان دانشگاهی قرار می‌دهد که در صورت به‌کارگیری صحیح، شرایط را برای ایجاد، گسترش و تقویت کارآفرینی دانشگاهی فراهم می‌کند. برای نیل به هدف نهایی به راهبردهای مناسب نیاز است. حضور فارغ‌التحصیلان در بازار از نظر ذاتی از کسب‌وکارهای عادی متمایز است و این تمایز فرایند‌گزینه‌های مناسب را به سبب دخیل ساختن پارامترهای متفاوت در خصوص محیط کسب‌وکار تغییر می‌دهد. در بسیاری از پژوهش‌ها انجام‌شده راهبرد مالی و قانونی، راهبرد عملیاتی و راهبرد سیاست‌گذاری به‌عنوان راهبردهای مناسب برای کارآفرینی دانشگاهی شناسایی شدند. گزینه‌های راهبرد به‌طور ذاتی فرایندی پیچیده و همراه با الزامات متعدد است. این پیچیدگی به‌ویژه برای فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، به سبب افزایش تعداد پارامترهای اثرگذار بر فرایند تصمیم‌گیری با چالش روبه‌رو است. این راهبردها ضمن آنکه تحت تأثیر ابعاد چهارگانه شناسایی‌شده برای کارآفرینی دانشگاهی هستند، تحت تأثیر شرایط مداخله‌گر و زمینه‌های حاکم نیز قرار دارند. طبق پژوهش انجام‌شده تأثیر راهبردها بر نتایج و پیامدهای کارآفرینی دانشگاهی قابل توجه است. یکی از مهم‌ترین راهبردهای شناسایی‌شده، راهبرد مالی و قانونی است. برای این منظور نیاز است تا جذب سرمایه‌گذاران صورت گیرد. همچنین درک و پیاده‌سازی راهبرد مالی و قانونی نیازمند به‌روزرسانی است. کارآفرینی، تجهیز، سازمان‌دهی و مدیریت منابع در جهت علمی ساختن راهبرد است و در این خصوص نیز یک راهبرد نیازمند شفافیت، صراحت، سیاست‌ها و برنامه‌های معطوف به این جنبه است. اصلاحات ساختاری و تغییر در قوانین برای تسهیل فرایند کارآفرینی و حمایت مالی، فنی، اطلاعاتی و مدیریتی به‌منظور تجهیز منابع برای کارآفرینان لازم است. برای موفقیت و افزایش تاب‌آوری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی ضرورت دارد تا اطلاعات و آگاهی از قوانین، افزایش یابد و سیاست‌گذاری‌های تشویقی و قوانین حمایتی تدوین و با متناسب‌سازی قوانین و مقررات و تأمین منابع مالی و حمایت‌های بودجه‌ای زمینه برای نیل به اهداف فراهم شود. همچنین تدوین و حمایت از قوانین مالکیت فکری زمینه لازم برای ایده پردازی و اختراع را فراهم می‌سازد.

از راهبردهای دیگر در این زمینه راهبرد عملیاتی است. اهمیت این راهبرد ناشی از اتکای روزافزون مدیران کسب‌وکار به تعاملات تجاری و تلاش برای طراحی سازوکارهای موفقیت در تجارت است. از تجاری‌سازی به‌عنوان مهم‌ترین مأموریت دانشگاه کارآفرین یاد می‌شود. از جمله راهکارهای این راهبرد اولویت‌سنجی پژوهش‌ها، برنامه‌ریزی آموزشی کارآفرینی، ایجاد پارک‌های علم و فناوری، ایجاد مراکز رشد، ایجاد شبکه یادگیری، ایجاد شرکت‌ها و نهادهای چندملیتی، ایجاد شبکه‌های انتقال فناوری، ایجاد شبکه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی کارآفرینی دانشگاهی، ایجاد دفاتر ارتباط با صنعت و دانشگاه، ایجاد شبکه دولت و دانشگاه، ایجاد شبکه‌های کارآفرینی و همکاری نهادی میان آن‌ها، نهادهای آموزشی و پژوهشی و نوآوری است. بنابراین، به‌منظور توسعه تجاری‌سازی باید واحدهای نوین دانشگاهی از قبیل مراکز رشد، پارک‌های علمی و تحقیقاتی و دفاتر انتقال فناوری را ایجاد کرد. دیگر راهبرد برای موفقیت کارآفرینی دانشگاه، راهبرد بین‌المللی است. بخشی از این راهبرد در جهت تقویت وضعیت دانشگاه در ارتباط با عوامل و فرایندهای مختلف است که می‌تواند از طریق اجرای طرح‌های مناسب صورت گیرد که عمدتاً با قصد، چشم‌انداز و برنامه‌ریزی استراتژیک و با انتخاب بهترین روش فعالیت با اقدامات واقعی در زمینه‌های مختلف بین‌المللی شدن در کلیه سطوح کارکردهای آموزشی، پژوهشی و خدمات تخصصی است. ایجاد راهکارهای مناسب برای آگاهی از محیط و پارادایم بین‌المللی و ایجاد ساختار شبکه‌ای و اقدامات مناسب برای نیازسنجی و در کنار آن یادگیری و افزایش شناخت فرهنگ و بازارها و تقویت ارتباطات در این زمینه ضرورت دارد.

راهبرد سیاست‌گذاری یکی دیگر از راهبردها در این زمینه است. حضور در بازارها نیازمند قابلیت‌های ذاتی کسب‌وکار برای واکنش به شرایط در حال تغییر محیطی و توانمندی در ارائه پاسخ‌های بهنگام و کارا از نظر داخلی و خارجی یا همان هوشمندی رقابتی است. هوشمندی رقابتی حاصل پایش مستمر و هدفمند محیط رقابتی است که به اخذ تصمیمات بهینه و ایجاد ارزش برای کسب‌وکار منجر می‌شود. از جمله راهکارهای مورد استفاده در این زمینه ایجاد تیم‌های مدیریتی باتجربه و ارتباط با بازار و صنعت داخلی است و همچنین با ایجاد ارتباط با نهادهای اقتصادی و مشارکت فعال در توسعه اقتصادی می‌توان زمینه نیل به اهداف را مهیا کرد. در این خصوص، به مسئولان و مدیران مرتبط با امر کارآفرینی دانشگاهی پیشنهاد می‌شود که برای توسعه ارتباط با دانشگاه‌ها، دولت، صنعت و جامعه، به گسترش ساختارهای واسطه‌ای و شبکه‌ای و حمایتی نیاز است که با امور تجاری‌سازی دانش نیز مرتبط است و این امر می‌تواند در توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه مؤثر باشد. برای تحقق این کارکردها نظام دانشگاهی ضمن تدوین و شفاف‌سازی قوانین و سازوکارهای مرتبط، باید ساختارهای حمایتی لازم را طراحی کند. همچنین تشکیل هسته‌های مدیریتی با مشارکت کادر آموزشی توانمند کارآفرینی و استفاده از تیم متخصص و کارآمد می‌تواند زمینه‌های لازم برای توسعه کارآفرینی دانشگاهی و افزایش تاب‌آوری را فراهم سازد. با بازنگری و تدوین استراتژی‌های سازمانی دانشگاه و پس از اجرایی شدن پیشنهادهای مذکور و بررسی کامل محیط بیرونی و قابلیت‌های منحصربه‌فرد دانشگاه، برای توسعه کارآفرینی دانشگاهی می‌توان اقدام کرد. در نهایت، توسعه تجاری‌سازی تحقیقات دانشگاهی، توجه به سرعت بین‌المللی شدن و بازاریابی بین‌المللی تحقیقات دانشگاهی، ایجاد شهرت و مشروعیت دانشگاهی برای فعالیت در عرصه ملی از عوامل اثرگذار بر اجرای مؤثر کارآفرینی دانشگاهی و افزایش تاب‌آوری فارغ‌التحصیلان هستند.

کارآفرینی دانشگاهی و مقوله تاب‌آوری فارغ‌التحصیلان در پیشینه پژوهش‌های محققان نیز اشاره شده است. در مطالعه‌های داخلی (حسینی و همکاران، ۲۰۱۸).

در مطالعه‌های خارجی (ارس و همکاران، ۲۰۰۹؛ موریس و اینگرام، ۲۰۱۶). و در برخی دیگر از تحقیقات به سیاست مالکیت معنوی و ثبت اختراع و حمایت از قوانین آن‌ها پرداخته شده است. قوانین ملی و منطقه‌ای نیز در تحقیق

هریسون، ۱۹۹۹)^۱ نظام پاداش و مکانیزم انگیزشی آن در تحقیقات (گیلسپی، ۲۰۰۷)^۲، قوانین مرتبط با خطرپذیری در پژوهش‌های (حسینی و همکاران، ۲۰۲۲)، بیان شده است.

برای افزایش تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه راهبرد مالی و قانونی، راهبرد عملیاتی، راهبرد بین‌المللی و راهبرد سیاست‌گذاری نیاز است که به پیامدهای اقتصادی، علمی و فرهنگی در سطح کشور منجر می‌شود. زمینه‌های مالی و اقتصادی، پشتیبانی و سیاست‌گذاری‌های مناسب در محیط متغیر و فضای رقابتی شدید به راهبردهای تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه کمک می‌کند تا با شرایط مناسب عملیاتی شود. در این زمینه و موانع علمی، انسانی، مدیریتی، قانونی، ساختاری و مالی مطرح است که با شناسایی و رفع آن‌ها می‌توان به بهبود ابعاد تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه و راهبردهای اساسی کمک کرد. کارآفرینی دانشگاهی و مقوله تاب‌آوری فارغ‌التحصیلان در مطالعات (حسینی و همکاران، ۲۰۱۸) به عنوان عامل مؤثر بر موفقیت کارآفرینی است. همچنین به سیاست مالکیت معنوی و ثبت اختراع و حمایت از قوانین آن‌ها به عنوان عامل مؤثر بر موفقیت کارآفرینی اشاره دارد. قوانین ملی و منطقه‌ای، نظام پاداش و مکانیزم انگیزشی آن، قوانین مرتبط با خطرپذیری، عوامل توسعه‌ای به‌عنوان یکی از ابعاد شناسایی و در نتایج سایر پژوهش‌ها نیز تأیید شده است و در پژوهش (نوروزی‌نیا و همکاران، ۲۰۱۷) مطرح شده است. همچنین مهم‌ترین منطوق‌های موفق شدن را بهبود کیفیت، پرستیژ علمی و دانشگاهی و مزیت رقابتی در سطح ملی به‌منظور کسب سود و منافع مالی یا ابزاری برای فهم و درک بهتر فرهنگی می‌داند.

نتیجه‌گیری

این پژوهش با مفهوم‌سازی و شناسایی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه و پیامدهای کارآفرینی دانشگاهی، پژوهشگران، صاحب‌نظران و متخصصان حوزه کارآفرینی دانشگاهی را با مفهوم و عوامل زمینه‌ساز و پیامدهای کارآفرینی دانشگاهی آشنا ساخت. علاوه بر این، انتظار می‌رود که این پژوهش با شناسایی راهبردهای مناسب برای کارآفرینی دانشگاهی به ارتقای دانش و آگاهی سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان و پژوهشگران حوزه کارآفرینی دانشگاهی و همچنین ادبیات آن کمک کند. در نهایت، این پژوهش از نظر روش‌شناسی دستاوردهای مناسبی در حوزه کارآفرینی دانشگاهی و تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه دارد، چراکه از طرح روش‌شناسی این طرح پژوهشی کمتر در پژوهش‌های حوزه کارآفرینی دانشگاهی دیده شده است؛ بنابراین، این مطالعه می‌تواند هدایتگر پژوهشگران در استفاده از این روش پژوهش باشد. سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان، مدیران و صاحبان شرکت‌های دانش‌بنیان دانشگاهی می‌توانند از دانش و آگاهی به‌دست‌آمده از این پژوهش برای کارآفرینی دانشگاهی استفاده کنند. برای رسیدن به این مهم باید راهبردها و راهکارهای مناسبی تدوین و در قالب برنامه‌هایی متناسب با شرایط ملی به‌کار گرفته شوند.

پیشنهاد‌های اجرایی

در این پژوهش در قالب یک هدف اصلی برای تاب‌آوری رفتار کارآفرینانه در دانشگاه فنی و حرفه‌ای استان البرز اقدام و برای هرکدام از این راهبردها چند راهکار اجرایی پیشنهاد داده شد. در واقع، این راهکارها می‌توانند به سیاست‌گذاران، مدیران، برنامه‌ریزان و صاحبان دانشگاه در اجرای مدل کارآفرینی دانشگاهی کمک کنند. برای راهبرد مالی و قانونی راهکارهایی نظیر آگاهی از قوانین ملی، منطقه‌ای، بهره‌گیری از قوانین حمایتی، متناسب‌سازی قوانین و مقررات و حمایت‌های بودجه‌ای و مالی پیشنهاد می‌شود. برای راهبرد عملیاتی راهکارهایی نظیر اولویت‌سنجی پژوهش‌ها، برنامه‌ریزی آموزشی کارآفرینی، ایجاد پارک‌های علم و فناوری، ایجاد مراکز رشد، ایجاد شبکه یادگیری، ایجاد شرکت‌ها

¹ Harrison

² Gillespie

و نهادهای چندملیتی، ایجاد شبکه‌های انتقال فناوری، ایجاد شبکه‌های منطقه‌ای و ملی کارآفرینی دانشگاهی، ایجاد دفاتر ارتباط با صنعت و دانشگاه، ایجاد شبکه دولت و دانشگاه، ایجاد شبکه‌های کارآفرینی و همکاری نهادی بین آن‌ها، نهادهای آموزشی و پژوهشی و نوآوری پیشنهاد می‌شود. برای راهبرد سیاست‌گذاری راهکارهایی نظیر هوشمندی رقابتی، ساختار تیم‌های مدیریتی باتجربه، ارتباط با بازار و صنعت داخلی، ارتباط با نهادهای اقتصادی و مشارکت در توسعه اقتصادی پیشنهاد می‌شود. با توجه به مباحث قبلی و براساس یافته‌های تحقیق، به محققین آتی پیشنهاد می‌شود که این پژوهش در سایر دانشگاه‌ها با ابعاد دیگر نیز انجام شود. برخی متغیرهای محیطی (مانند شرایط اقتصادی، فرهنگی و ...) در پژوهش مدنظر قرار گرفته‌اند.

محدودیت‌های پژوهش

در پژوهش حاضر محدودیت خاصی وجود نداشته و تلاش شد محدودیت‌های مقطعی، کنترل شود که مسیر تحقیق به‌درستی و در راستای اهداف تعیین شده حرکت کند. اما قدر مسلم، به دلیل انجام این تحقیق در جامعه آماری تعیین شده، ممکن است نتوان نتایج آن را به تمامی دانشگاه‌ها، بخش‌ها و سازمان‌ها تعمیم داد و اما آنچه از آن به‌عنوان محدودیت‌های مقطعی می‌توان یاد کرد این است که با توجه به شرایط و مشکلات موجود (ازجمله: بیماری کرونا) به‌صورت حضوری میسر نمی‌باشد و مصاحبه به شکل تلفنی و پیام صوتی صورت گرفت.

تشکر و قدردانی

نویسندگان صمیمانه از تمامی کسانی که در این پژوهش آن‌ها را یاری کرده‌اند، سپاسگزارند.

References

- Al-Haddad, T., Alshannaq, A., Bank, L., Bermek, M., Gentry, R., Henao-Barragan, Y., Li, S., Poff, A., Respert, J., & Woodham, C. (2022, March 2-5). *Strategies for redesigning high performance FRP wind blades as future electrical infrastructure*. Proceedings of the Architectural Research Centers Consortium-European Association for Architectural Education 2022 International Conference-Resilient City: Physical, Social, and Economic Perspectives, Miami, Florida, USA. <https://static1.squarespace.com/static/5b324c409772ae52fecb6698/t/622b7b6dbdaa431e86c5242d/1647016817432/Al+Haddad+et+al+ARCC+2022.pdf>
- Almasifard, M., Bakhsham, M., Karimi, H., & Behvar, S. (2021). Designing a pathology model of academic entrepreneurship development and knowledge commercialization with a structural interpretive approach. *Karafan Quarterly Scientific Journal*, 17(5), 87-110. <https://doi.org/10.48301/kssa.2021.128449>
- Arabiun, A., Dehkordi, A. M., Hosseini, E., & Brahmi, M. (2023). A Framework for Strategic Analysis in Dynamic and Complex Environments. In M. Joshi, M. Brahmi, L. Aldieri, & C. P. Vinci (Eds.), *Exploring Business Ecosystems and Innovation Capacity Building in Global Economics*. IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-6766-4.ch002>
- Arce, E., Simmons, A. N., Stein, M. B., Winkielman, P., Hitchcock, C., & Paulus, M. P. (2009). Association between individual differences in self-reported emotional resilience and the affective perception of neutral faces. *Journal of Affective Disorders*, 114(1-3), 286-293. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2008.08.015>
- Assis, A. P. A., & Guimarães Jr., P. R. (2022). Organisms as Complex Structures Wrapped in a Complex Web of Life. *The American Naturalist*, 199(6), 804-807. <https://doi.org/10.1086/719657>

- Badzaban, F., Rezaei-Moghaddam, K., & Fatemi, M. (2020). Analyzing the Resilience of Rural Women Entrepreneurs by Connor-Davidson Scale. *Science and Technology Policy Letters*, 10(1), 39-50. https://stpl.ristip.sharif.ir/article_21766.html?lang=en
- Bernard, M.-J., & Barbosa, S. D. (2016). Resilience and entrepreneurship: A dynamic and biographical approach to the entrepreneurial act. *M@ n@ gement*, 19(2), 89-123. <https://doi.org/10.3917/mana.192.0089>
- Bulmash, B. (2016). Entrepreneurial resilience: Locus of control and well-being of entrepreneurs. *Journal of Entrepreneurship & Organization Management*, 5(1), 171-177. <https://doi.org/10.4172/2169-026X.1000171>
- Fatoki, O. (2018). The Impact of Entrepreneurial Resilience on the Success of Small and Medium Enterprises in South Africa. *Sustainability*, 10(7), 2527. <https://doi.org/10.3390/su10072527>
- Gillespie, B. M. (2007). *The predictors of resilience in operating room nurses* [PhD, Griffith University]. South East Queensland, east coast of Australia. <https://doi.org/10.25904/1912/2273>
- Harrison, L. M. (1999). *A study of the relationship between personal resiliency and academic achievement in middle school students in Alabama* [Doctoral, Auburn University]. Alabama, United States. <https://www.proquest.com/openview/4e28f92c4858f8e872a00fbb3856ea56/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
- Hassani, Z., Abolghasemi, M., & Moshabaki Esgahani, A. (2018). Provide a university entrepreneurship model for the technical and vocational college. *Journal of Research in Educational Systems*, 12(Special Issue), 1213-1234. https://www.jiera.ir/article_66568.html?lang=en
- Hosseini, E., & Sabokro, M. (2022). A Systematic Literature Review of the Organizational Voice. *Interdisciplinary Journal of Management Studies (Formerly known as Iranian Journal of Management Studies)*, 15(2), 227-252. <https://doi.org/10.22059/ijms.2021.323655.674559>
- Hosseini, E., Tajpour, M., & Mohiuddin, M. (2022). The Role of Knowledge Employees' Voices in Creating Knowledge in Digital Startups. In M. Mohiuddin, M. A. Azad, & S. Ahmed (Eds.), *Recent Advances in Knowledge Management*. Intechopen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.105646>
- Karimi, S., Karimi Rad, S., & Karimi, H. (2022). The Effect of Empowerment and Resilience on the Entrepreneurial Success of Rural Women in Sistan Region. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 18(1), 67-86. https://www.iaeej.ir/article_156676_en.html?lang=fa
- Luthans, F., & Youssef, C. M. (2007). Emerging Positive Organizational Behavior. *Journal of Management*, 33(3), 321-349. <https://doi.org/10.1177/0149206307300814>
- Morisse, M., & Ingram, C. (2016). A mixed blessing: Resilience in the entrepreneurial socio-technical system of bitcoin. *JISTEM-Journal of Information Systems and Technology Management*, 13(1), 03-26. <https://doi.org/10.4301/S1807-17752016000100001>
- Nazari, M., Mehrmanesh, H., & Haghighat monfared, J. (2021). Production Resilience Model in Iran, Mix Method Study with Using the Grounded Theory & Structural Equation Modeling Approach. *Management Research in Iran*, 24(4), 177-198. https://mri.moadares.ac.ir/article_543.html?lang=en
- Nikraftar, T., & Hosseini, E. (2022). The effect of auditing on business performance by modulating organizational culture in knowledge-based companies in the field of information

- technology. *Journal of Research on Management of Teaching in Marine Sciences*, 9(2), 215-235. <https://doi.org/10.22034/rmt.2021.522505.1762>
- Norouzinia, R., Heidari, A. E., Ahmadi Basiri, E., & Ahmadi, M. (2017). The Relationship between Resilience and Locus of Control in Students of Alborz University of Medical Sciences in 2017. *Sadra Medical Journal*, 6(1), 67-76. https://smsj.sums.ac.ir/article_43959.html?lang=en
- Rajabipoor Meybodi, A., Hosseini, E., Kazimi, J. K., & Sazawar, A. (2023). Identifying and Analysing Entrepreneurship Barriers in Afghanistan. In M. Joshi, M. Brahmi, L. Aldieri, & C. P. Vinci (Eds.), *Exploring Business Ecosystems and Innovation Capacity Building in Global Economics*. IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-6766-4.ch008>
- Salamzadeh, A., Tajpour, M., & Hosseini, E. (2022). Measuring the Impact of Simulation-Based Teaching on Entrepreneurial Skills of the MBA/DBA Students. In D. Hyams-Ssekasi & N. Yasin (Eds.), *Technology and Entrepreneurship Education: Adopting Creative Digital Approaches to Learning and Teaching*. Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-84292-5_4
- Tabares, A., Chandra, Y., Alvarez, C., & Escobar-Sierra, M. (2021). Opportunity-related behaviors in international entrepreneurship research: a multilevel analysis of antecedents, processes, and outcomes. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 17(1), 321-368. <https://doi.org/10.1007/s11365-020-00636-3>
- Tajpour, M., Ziyae, B., Mobarki, M. H., & Rezvani, M. (2023). Exploring the Relationship Between Internationalization and Entrepreneurial University: The Mediating Effect of Education in University of Tehran, Sharif University of Technology, and Tarbiat Modares University. *Iranian Journal of Management Studies*, 16(2), 447-464. <https://doi.org/10.22059/ijms.2022.334673.674845>
- Talari, M., Fallah, M. R., & Hoseinkhani, M. (2021). Investigating the Role of Entrepreneurial Orientation in the Success of New Products Development of Knowledge-based Companies with an Emphasis on Ambidextrous Marketing. *New Marketing Research Journal*, 11(1), 157-178. <https://doi.org/10.22108/nmrj.2021.124800.2225>
- Torkian, A. (2022). The Effect of Personality Traits of Technical and Vocational University Students on the Entrepreneurial Intention with the Moderating Role of Gender. *Karafan Quarterly Scientific Journal*, 19(2), 225-244. <https://doi.org/10.48301/kssa.2021.297348.1646>
- Varmazyari, H., & Imani, B. (2017). Analyzing resilience of rural businesses in Malekan County. *Journal of Entrepreneurship Development*, 10(1), 181-200. <https://doi.org/10.22059/jed.2017.62327>
- Zhao, T., Zhang, H., Liu, X., Yao, S., & Wang, P. (2021). Resilient Unit Commitment for Day-Ahead Market Considering Probabilistic Impacts of Hurricanes. *IEEE Transactions on Power Systems*, 36(2), 1082-1094. <https://doi.org/10.1109/TPWRS.2020.3025185>